

Advancing Renewable
Energy Communities

ENDELIGE POLITISKE ANBEFALINGER FRA COME RES

Kortsiktige tiltak for å realisere langsiktige visjoner

I denne politiske rapporten legger vi fram endelige politiske anbefalinger for det enkelte land og erfaringene vi sitter igjen med nå som COME RES-prosjektet er i sin siste måned. For en fullstendig oversikt over generelle anbefalinger som gjelder på tvers av landegrenser henviser vi til prosjektets endelige politiske rapport.¹

COME RES har lagt til rette for å fremme fornybar energi i markedet, spesielt gjennom fornybare energisamfunn, i samsvar med EUs reviderte fornybardirektiv (RED II). Prosjektet har bidratt til viktige refleksjoner og gitt mange indikasjoner på hva som bør være veien videre.

Opprettelsen av et effektivt rammeverk for fornybare energisamfunn er en styringsoppgave som krever engasjement og tiltak fra beslutningstakere på alle myndighetsnivå. De fleste EU-landene som er representert i COME RES, har gjort middels til gode fremskritt med å innlemme definisjonene, rettighetene og mulige markedsaktiviteter for fornybare energisamfunn, selv om mange regjeringer også har hatt en tilnærming som minner om «copy/paste».

¹ [D7.3 Final Policy Report and Recommendations](#)

Forfattere:

Arthur Hinsch (ICLEI Europe), Michael Krug (FUB), Maria Rosaria Di Nucci (FUB), Lucy Russell (ICLEI Europe)

basert på D7.3 "Final Policy Report and Recommendations" av Michael Krug, Maria Rosaria Di Nucci, Lucas Schwarz (FUB), med bidrag fra alle partnere.

Oversetter: Bård Andreas Skjeggstad

Ingen av de ni landene har innlemmet bestemmelsene i nasjonal lovgivning fullt ut eller tidsnok. I de fleste landene er det fortsatt behov for sekundær lovgivning som ytterligere spesifiserer uklare juridiske begreper som effektiv kontroll, nærhet eller autonomi og andre juridiske og tekniske detaljer (f.eks. knyttet til energideling).

Så langt har ingen av de ni landene utviklet et rammeverk for fornybare energisamfunn som fullt ut eller i stor grad oppfyller minimumskravene i RED II. I de fleste landene er disse rammeverkene fortsatt underutviklede og fragmentariske.

Tekniske begrensninger for fornybare energisamfunn, lange og tunge tillatelses-/lisensprosedyrer, mangel på informasjon og mangel på startfinansiering og risikokapital er alle kritiske flaskehalser.

I de fleste tilfeller mangler det egnede rammebetingelser og insentiver for energideling. Det er også et presserende behov for effektive tiltak som kan legge til rette for samarbeid mellom fornybare energisamfunn og nettselskaper om energideling. Videre er det behov for mellomledd, rådgivningstjenester og one-stop shops som gir informasjon, administrativ, juridisk, organisatorisk og økonomisk støtte til fornybare energisamfunn. Det mangler også i stor grad tiltak som sikrer at det tas hensyn til fornybare energisamfunn i areal- og byplanlegging. Direktivet pålegger medlemsstatene å sørge for at fornybare energisamfunn er tilgjengelig for alle forbrukere, inkludert forbrukere i lavinntektshusholdninger eller sårbare husholdninger (selv om det er opp til medlemsstatene å definere disse målgruppene). Derfor er det behov for å legge til rette for deltakelse, tilgang til finansiering og informasjon for husholdninger med lav inntekt eller som er sårbare på andre vis.

Bare noen få COME RES-land, som Tyskland og Spania, tar hensyn til fornybare energisamfunns særpreg når de utformer støtteordninger. For det meste mangler det støtteordninger og økonomiske insentiver som er spesielt rettet mot fornybare energisamfunn, selv om det er noen på vei.

Kommunene spiller en viktig støtterolle i utviklingen av fornybare energisamfunn, og nasjonale og regionale myndigheter bør sette dem i stand til å fylle denne rollen på en effektiv måte. For mer informasjon, se [faktaark nr. 2](#).

I det følgende presenteres anbefalinger for det enkelte land:

BELGIA (FLANDERN)

Man har kommet relativt langt med å innlemme en definisjon på fornybare energisamfunn og tilknyttede rettigheter, forpliktelser og mulige aktiviteter. Sammenlignet med de fleste andre COME RES-landene har Flandern gjort fremskritt i arbeidet med å etablere bestemmelser for energideling. Rammevilkårene for fornybare energisamfunn er imidlertid fortsatt svake og fragmentariske. Begrenset tilgang på informasjon og finansiering og mangel på en transparent kost-nytte-analyse for fastsettelse av nettleie representerer spesielt viktige utfordringer for videre gjennomføring. Nettleien bør baseres på en kost-nytte-analyse slik at reduksjonen i kostnad kan fordeles alt etter hvor og om energisamfunnene kan være til fordel for nettet. Den flamske reguleringsmyndigheten tar for tiden skritt i denne retningen.

TYSKLAND

Gjennomføringen av bestemmelsene i det reviderte fornybardirektivet for kollektive egenforbruksordninger og fornybare energisamfunn er fortsatt ikke fullstendig ferdig, selv om det fra 2022 ble gjort fremskritt under den nye regjeringen. Den juridiske definisjonen av fornybare energisamfunn fra 2017 ble endret i juli 2022 for å være i samsvar med bestemmelsene i det reviderte fornybardirektivet som gjelder fornybare energisamfunn. Definisjonen vurderer og spesifiserer prinsipper som effektiv kontroll, nærhet og autonomi, men har fortsatt et ganske snevert anvendelsesområde som er begrenset til elektrisitetsproduksjon basert på vindkraft og solceller.

«Åpen» og «frivillig» deltakelse er ikke eksplisitt gjennomført i nasjonal lovgivning. Det samme gjelder for fornybare energisamfunns «hovedformål». Rettigheter, plikter og mulige markedsaktiviteter for fornybare energisamfunn er ikke eksplisitt fastsatt selv om energisamfunn i praksis er engasjert i ulike aktiviteter inkludert lagring, forbruk, klyngedannelse, salg eller til og med drift av distribusjonsnett.

Kollektivt egenforbruk og energideling representerer særlig viktige hull i gjennomføringen.

I 2022 besluttet regjeringen å frita vind- og solenergi prosjekter fra plikten til å delta i auksjonene for å få økonomisk støtte dersom de var i regi av fornybare energisamfunn under en viss kapasitetsgrense. Fornybare energisamfunns tilgang til risikokapital og startfinansiering har også blitt bedre.

Med inspirasjon fra delstaten Schleswig-Holstein har den føderale regjeringen nylig opprettet et eget støtteprogram for fornybare energisamfunn innen landbasert vindkraft.

Det er et presserende behov for å inkludere bestemmelser som sikrer samarbeid mellom fornybare energisamfunn og nettselskaper om energideling. Den føderale regjeringen bør innføre et regelverk for kollektivt egenforbruk og energideling, legge til rette for praktisk gjennomføring, fortsette å redusere de administrative barrierene for arealplanlegging og lisenser samt utvide støtteprogrammet for vindenergi prosjekter til også å omfatte andre fornybare teknologier. Videre bør regjeringen fremskynde utrulling av smarte målere og digitaliseringen av administrative prosedyrer.

ITALIA

I Italia har det de siste årene skjedd en helt avgjørende utvikling i arbeidet med et nasjonalt og regionalt rammeverk for fornybare energisamfunn. Det italienske rammeverket for fornybare energisamfunn kan anses å være blant de mest avanserte i EU takket være en tidlig gjennomføring av det reviderte fornybardirektivet. I gjennomføringen av bestemmelsene i det reviderte fornybardirektivet for kollektive egenforbruksordninger var det et viktig steg å få en klar definisjon av fornybare energisamfunn samt kriterier for åpenhet, autonomi og effektiv kontroll som var i tråd med det reviderte fornybardirektivet. Disse ble juridisk innført gjennom Milleproroghe-dekretet i 2020. Fornybare energisamfunn er definert slik at de er helt i tråd med EUs definisjoner. Italia har iverksatt en rekke støttetiltak og utformet sjenerøse insentiver.

Beslutningstakere oppfordres likevel til å fjerne eksisterende begrensninger for fornybare energisamfunn med tanke på kapasitetsgrenser og krav til nettilknytning. De bør sikre vilkårene for en ikke-diskriminerende informasjonsflyt og reelt samarbeid mellom fornybare energisamfunn og nettselskaper.

Fornybare energisamfunn i marginale og perifere områder som bidrar til å overvinne energifattigdom og avfolkning og som støtter små lokale økonomier, bør fremmes. Dette er også angitt i den nasjonale styrkingsplanen Piano di ripresa e resilienza dell'Italia.

LATVIA

I Latvia ble bestemmelser om fornybare energisamfunn i det reviderte fornybardirektivet innlemmet i generell lovgivning i juli 2022, men en full innlemmelse er fortsatt ikke gjennomført. Endringene i energiloven definerer «energisamfunn» som et samlebegrep som omfatter både fornybare energisamfunn (REC) og borgerenergisamfunn (CEC). Et energisamfunn kan enten oppfylle vilkårene for et REC, et CEC eller begge deler. Endringer i elektrisitetsmarkedsloven som ble vedtatt i juli 2022, innførte begrepet elektrisitetsdeling for kollektive egenforbruksordninger og energisamfunn, mens fornybare energisamfunn innføres som en ny aktør på elektrisitetsmarkedet med samme rettigheter og forpliktelser som andre markedsaktører.

Det er viktig å fjerne restriksjoner som kan begrense kommunenes engasjement i fornybare energisamfunn.

Nasjonale myndigheter bør utbedre reglene for deling av elektrisitet og innføre differensierte tariffer for nettsjenester slik at det tas hensyn til i hvor stor grad fornybare energisamfunn bruker det offentlige nettet (lav-, mellom- og høyspenning). Det er altså behov for tariffer som spesifikt gjelder deling av elektrisitet.

Det bør vedtas og iverksettes økonomiske støtteordninger for fornybare energisamfunn så snart som mulig. Videre er det et presserende behov for informasjon, rådgivning og kapasitetsbygging.

NEDERLAND

I Nederland ble loven som gjennomfører det reviderte fornybardirektivet og tilhørende bestemmelser for fornybare energisamfunn, vedtatt i juli 2022, men den er ennå ikke fullstendig gjennomført. Den nye energiloven definerer begrepet «energisamfunn» (ved å slå sammen EUs definisjoner av REC og CEC til ett konsept) som en ny juridisk enhet som kan være aktiv på energimarkedene. Fornybare energisamfunn kan i sine vedtekter inkludere et krav om at bare fysiske personer, lokale myndigheter eller små og mellomstore bedrifter kan bli aksjonærer og at aksjonærer som holder til i nærheten av fornybarprosjektet skal ha effektiv kontroll.

Nederland har allerede et relativt avansert rammeverk for fornybare energisamfunn. I 2019 ble det bestilt en studie av potensialet for fornybare energisamfunn, og det finnes øremerket driftstøtte (innmatingspremier) rettet mot energisamvirker og sammenslutninger av huseiere. Rammebetingelsene er hovedsakelig utviklet på regionalt nivå for de nylig etablerte «RES-regionene», men med lite koordinering dem imellom.

På nasjonalt nivå bør energideling innenfor energisamfunn defineres og reguleres. Nasjonal lovgivning bør også vurdere å støtte energisamfunn som bidrar til overbelastningshåndtering gjennom «smart» energideling (dvs. ved å balansere etterspørsel og tilbud av elektrisitet).

Det bør gis lån til nødvendige planleggings- og utviklingsaktiviteter som senere kan refunderes hvis det fornybare energisamfunnet viser seg å være vellykket (jf. det såkalte «utviklingsfondet» i provinsene Sør-Holland, Utrecht, Limburg og Drenthe). Andre regionale myndigheter kan opprette lignende fond.

Kommunene kan også spille en mer aktiv rolle ved å stimulere fornybare energisamfunn. De kan for eksempel subsidiere oppstart av lokale fornybare energisamfunn, stille offentlige områder til rådighet for fornybare energiprojekter (f.eks. på takene til kommunale bygninger eller på kommunal grunn) eller ved å gjøre leie av kommunal grunn eller tak betinget av at utbyggerne overholder et sett med minimumsretningslinjer for innbyggerdeltakelse.

NORGE

I Norge er konseptet «fornybare energisamfunn» ganske nytt og oppfattes generelt ikke som begrenset til definisjonene i det reviderte fornybardirektivet (f.eks. når det gjelder hvem som er berettigede medlemmer/aksjonærer eller regler om nærhet så vel som sosiale, miljømessige eller økonomiske fordeler). Norge er heller ikke EU-medlem, men er likevel en del av det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Det er derfor ikke politisk hastverk med å gjennomføre det reviderte fornybardirektivet. Fornybare energisamfunn er ikke juridisk definert, og rammeverket for fornybare energisamfunn eller energisamfunn generelt er underutviklet. Den viktigste utviklingen på den politiske fronten er et forslag om å utvide plusskundeordningen som gir husholdninger rettigheter som prosumenter. Hvis dette blir gjennomført, vil det legge til rette for felles produksjon og forbruk av elektrisitet på en felles eiendom og dermed åpne for at sameier og bofellesskap kan bli energisamfunn.

Det nye regelverket, som opprinnelig skulle være på plass innen utgangen av 2022, er imidlertid fortsatt ikke klart. Når det er på plass, vil det gjøre det mulig for husholdninger med lav inntekt å redusere energikostnadene og øke verdien på hjemmene sine. I tillegg kan dette kombineres med lagringsløsninger og slik redusere toppene i etterspørselen som skyldes det raskt økende antallet private elektriske kjøretøy i byområder.

Færre regulatoriske og byråkratiske byrder, systematisk læring fra pilotprosjekter og støtte til kapasitetsutvikling fra nasjonale eller lokale myndigheter er essensielt.

Det må innføres støtteordninger spesielt tilpasset fornybare energisamfunn. For å gå mot en mer desentralisert forsyningsmodell må viktige aktører som lokale myndigheter og nettselskaper påta seg nye roller og sette av ressurser til slike oppgaver. For øyeblikket

For å gjennomføre et rettferdig og inkluderende energiskifte må det rettes politisk oppmerksomhet mot å redusere energifattigdom ved å involvere sårbare husholdninger i energisamfunn.

finnes det ingen formell prosess for å generere ressurser, insentiver eller retningslinjer som kan få dette til å skje.

Energikrisen har ført til rekordhøye strømkostnader i Norge (spesielt på Sørlandet og på Vestlandet), og derfor er lokale energimodeller stadig mer relevante for lokale aktører. Det er likevel usikkerhet knyttet til rammevilkårene og hvordan slike modeller best kan integreres i det eksisterende strømsystemet som er basert på nasjonal kostnadseffektivitet og offentlig eierskap.

Interessen for samfunnsbaserte energiløsninger i Norge ligger ikke hovedsakelig hos potensielle medlemmer/eiere av fornybare energisamfunn eller andre grasrotaktører.

For å fremme fornybare energisamfunn som kan gi sosiale, økonomiske og miljømessige fortrinn til lokalsamfunnene, må det legges til rette for grasrotaktører og det må defineres rettigheter og ansvar for relevante aktører (f.eks. fornybare energisamfunn, nettselskaper og lokale myndigheter). De må også få nødvendig støtte til å påta seg nye roller og ansvar.

POLEN

I Polen er bestemmelsene om fornybare energisamfunn i det reviderte fornybardirektivet ennå ikke gjennomført. Den polske loven om fornybare energikilder inneholder imidlertid bestemmelser om energisamvirker og såkalte "energiklynger", som til en viss grad gjenspeiler ideen om fornybare energisamfunn. Energiklynger er ikke juridiske enheter, men en sivilrettslig kontrakt, og de er ikke i samsvar med EUs definisjon av fornybare energisamfunn. For en korrekt innlemmelse anbefales det å ta utgangspunkt i det eksisterende konseptet "energisamvirker". Utkast til lovgivning som gjennomfører deler av det reviderte fornybardirektivet, nevner verken fornybare energisamfunn eller energisamvirker. I 2022 ble det imidlertid innført ordninger for kollektivt egenforbruk i flerfamiliebygg, men så langt er det ikke etablert noen kollektive prosumentinntallasjoner.

Kommunale myndigheter viser generelt stor interesse for å opprette energisamfunn, men lokalsamfunn og kommuner frykter ofte å tape pengene som er investert i kollektive energiprojekter på grunn av mangelen på en skikkelig forretningsplan og rammebetingelser.

Det er helt avgjørende å skape et effektivt rammeverk og attraktive støtteordninger for fornybare energisamfunn. Fremfor alt er det viktig med attraktive forretningsmodeller. Det haster også å investere i modernisering og utvikling av overførings- og distribusjonsnett. Videre er det behov for å gjøre energiomstillingen, inkludert utviklingen av energisamfunn, til et prioritert mål i de regionale utviklingsstrategiene. Det er svært viktig å utforme egnede finansieringsinstrumenter for fornybare energisamfunn. Videre anbefales det å støtte opprettelsen av «kommunale energiansvarlige» for å fremme utviklingen av fornybare energisamfunn og identifisere muligheter for samarbeid med energisamfunn.

PORTUGAL

I Portugal er gjennomføringen av det rettslige rammeverket for fornybare energisamfunn kommet relativt langt. Fornybare energisamfunn har rett til å produsere, bruke, lagre og selge fornybar energi. Energideling mellom medlemmer er også tillatt. Likevel er de fleste bestemmelsene for fornybare energisamfunn overført direkte fra det reviderte fornybardirektivet, og noen juridiske begreper er fortsatt uklare. I tillegg henger gjennomføringen av rammebetingelsene for fornybare energisamfunn fortsatt etter. De viktigste barrierene er mangel på informasjon, dårlig tilgang til finansiering og tunge og tidkrevende konsesjonsprosedyrer. Det er tatt konkrete skritt for å overvinne disse barrierene som forenkling av prosedyrer, lansering av en støtteordning og utvikling av en nettside og en illustrert veileder for fornybare energisamfunn, men dette er på ingen måte tilstrekkelig.

Regjeringen må forenkle konsesjonsprosedyrene ytterligere og garantere et direkte kontaktpunkt med konsesjonsmyndighetene. De må offentliggjøre og spre informasjon om pågående pilotprosjekter for å øke bevissthet om og tillit til konseptet. Ettersom lokale myndigheter blir sett på som en viktig pådriver for fornybare energisamfunn i Portugal, er det også behov for å styrke dem i denne rollen gjennom opplæring. Lokale one-stop-shops opprettet av lokale myndigheter og andre lokale aktører kan også gjøre noe med mangelen på informasjon og kapasitet blant innbyggere og små og mellomstore bedrifter.

SPANIA

I Spania er det tatt konkrete grep for å utvikle et rammeverk som legger til rette for fornybare energisamfunn innenfor COME RES-prosjektets tidsramme. Fornybare energisamfunn ble definert i regelverket selv om det mangler en konkret utdyping av hva hvert element i definisjonen innebærer (autonomi, effektiv kontroll, frivillig deltakelse, nærhet). Aktører som er interessert i å utvikle fornybare energisamfunn, står derfor fortsatt overfor regulatorisk usikkerhet og tyr ofte til det juridiske rammeverket for kollektivt egenforbruk av fornybar energi. Dette rammeverket kan være begrensende under visse forhold gitt nettkapasiteten og avstandsbegrensningene det fastsetter.

Videre er det ingen klar grense for hvilke typer juridiske enheter som kan brukes til å opprette fornybare energisamfunn, og ingen reguleringsmyndighet kan føre tilsyn med at man forholder seg til definisjonen som er gitt for fornybare energisamfunn. De nasjonale myndighetene oppfordres derfor til å gjennomføre det reviderte fornybardirektivet fullt ut og utvikle et detaljert regelverk slik at den regulatoriske usikkerheten for fornybare energisamfunn reduseres.

I motsetning til de fleste andre undersøkte landene har den spanske regjeringen dessuten tatt viktige skritt for å oppfylle RED II-kravet om en kost-nytte-analyse for distribuert produksjon. Den spanske regjering har også sørget for å ta hensyn til fornybare energisamfunns særpreg i utformingen av sitt auksjonssystem for fornybar elektrisitet.

Andre medlemsstater kan ha nytte av de spanske støtteordningene som en referanse når de utvikler sine egne.

Regionale myndigheter bør fremme ytterligere forenkling av administrative prosedyrer for kollektive egenforbruksprosjekter med effekt over 100 kW og tilpasse regionale regelverk til nasjonale lover og regler. På den annen side er flere støtteordninger som dekker ulike faser av utviklingen av et fornybart energisamfunn i ferd med å bli utviklet, og noen er allerede på plass. Dette utgjør en milepæl for etableringen av et muliggjørende rammeverk.

Til en viss grad kan man se på Spania som et eksempel på utviklingen av en integrert og helhetlig tilnærming for å støtte fornybare energisamfunn. 100 millioner euro er øremerket promotering, støtte og utvikling av fornybare energisamfunn gjennom styrkingsplanen Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia.

VIKTIGE ANBEFALINGER PÅ EU-NIVÅ

Basert på fremdrift i gjennomføringen (eller mangel derpå) foreslås følgende hovedanbefalinger til Europakommisjonen. Disse er nærmere spesifisert i den fullstendige politiske rapporten.

Europakommisjonen oppfordres til å følge nøye med på innlemmelse og gjennomføring av bestemmelsene for fornybare energisamfunn i de ulike landene, gi veiledning til medlemsstatene og redegjøre for enkelte elementer i EU-bestemmelsene. Dette inkluderer kravene om nærhet, autonomi og effektiv kontroll i EUs definisjoner samt henvisninger til fornybare

energisamfunn og andre kriterier enn pris i anbud i regelverket for statlig støtte. Kommisjonen oppfordres til å gjøre offentlige anskaffelser til en sentral del av aktivitetene som skal fremme fornybare energisamfunn og som organiseres av GPP Helpdesk for grønne offentlige anskaffelser, spesielt med tanke på GPP-kriteriene for elektrisitet. I forbindelse med energikrisen og med nytt elektrisitetsmarkedsdesign på vei må kommisjonen anerkjenne og støtte lokalt eierskap i fornybar energiproduksjon for å sikre energiforsyningen og sørge for at fornybare energisamfunn blir en del av løsningen.

Kontakt

✉ info@come-res.eu
 🐦 [@comeres_eu](https://twitter.com/comeres_eu)
 in COME RES project
 🌐 www.come-res.eu

Prosjektkoordinasjon

Environmental Policy Research Centre
 Freie Universität Berlin
 Dr. Maria Rosaria Di Nucci

Eneansvaret for innholdet i denne publikasjonen ligger hos forfatterne og reflekterer ikke nødvendigvis EU-kommisjonens mening. Dette prosjektet har mottatt finansiering fra EUs Horizon 2020 forsknings- og innovasjonsprogram under tilskuddsavtale nr. 953040.

Partners

